

GELENCSÉR GÁBOR MAGYAR FILM 1.0

Át a labirintuson

SÁGHY MIKLÓS

MAGYAR FILMTÖRTÉNET MINDENKINEK.

Gelencsér Gábor *Magyar film 1.0* című kötete a Holnap Kiadó ismeretterjesztő sorozatának részeként jelent meg. Az ötödik könyvnél tartó széria célja, hogy a magyar művészet- és művelődéstörténet elsősorban szakmai körökben született (és publikált) eredményeit a szélesebb érdeklődő közönség számára is hozzáférhetővé és érthetővé tegye. Gelencsér magyar filmtörténetet tárgyaló munkája jól követhető gondolatmenetével, olvasmányos stílusával maradéktalanul harmonizál a sorozat fontos, kultúra- és tudománynépszerűsítő törekvéseivel.

A *Magyarfilm 1.0* összetett szempontrendszerrel vizsgálja közel százhusz év magyar filmtermését. A különböző (elméleti, történeti) megközelítésmódok mindig szervesen igazodnak az éppen

szemügyre vett korszak vagy jelenség sajátosságaihoz, vagyis ha szükséges, akkor a technika-, intézmény-, stúdió-, politika- vagy társadalomtörténet elemző eljárásait alkalmazza a szerző, ám ha a téma megközelítése más módszerrel célravezetőbb, akkor többek közt a narratológia, stílustörténet és műfajelmélet módszereit helyezi előtérbe. E több-szemponthuság (mely messze elkerüli a módszertani inkompatibilitást) a vizsgálat tárgyának árnyaltabb leírását teszi lehetővé, hiszen a filmek különböző társadalmi, kulturális és művészettörténeti hatások viszonyrendszerében születnek, melyek koronként eltérő intenzitással és dominanciával határozzák meg a mozgóképi alkotás folyamatát. A korai hangosfilm korszakában például a film-finanszírozás magánjellege miatt a gazdasági tényező a meghatározó, vagyis a filmek profittermelőkénsége (ezért oly gyakoriak a nagy közönségre számító műfaji filmek), míg az 1945 utáni időszakban a politika a döntő szereplő a filmtörténeti fejlemények alakulásában.

A komplex megközelítés arra is lehetőséget ad a kötet szerzőjének, hogy olyan izgalmas összefüggésekre mutasson rá a magyar mozgókép történetét meghatározó folyamatok rendszerében, mint, teszem azt, a korai hangosfilmek hangrögzítési (azaz technikai) nehézségei, valamint az ebből következő statikus, zárt (stúdióban felvett), színpadias, főképpen verbális humorra épülő filmstílus. Fontos azoknak a párhuzamoknak a meggyőző bemutatása is a könyvben, melyek a nemzeti és a nemzetközi folya-

matoknak a rokonságára világitanak rá. A magyar új hullám ugyanis nemcsak a „belső” politikai enyhülés, hanem az európai modernizmus nélkül sem értelmezhető kellő árnyaltsággal, mint amiképpen a '80-as évek új érzékenysége is nehezen volna leírható az egyes országok határain messze túlmutató posztmodern jelensége nélkül.

A *Magyar film 1.0* történeti narratíváját különböző „ráközelítések”, vagyis a fontos részletek, elbeszéléselemek kibontásai tagolják. A problémaárnyaló elméleti kitérők, társadalom- vagy intézménytörténeti háttérmagyarázatok stb. – melyeket a kötet színkóddal és tipológiai módszerekkel különít el a főszövegtől – nagyon jó ritmusban épülnek be az átfogó történeti elbeszélésbe. A rövid rendezőportrék például – melyek szemléletesen mutatnak rá egy-egy életmű sajátosságaira, időbeli alakulásra – alapvetően az átfogóbb filmtörténeti folyamatok minta-példáiként kerülnek fókuszba, illetve az elméleti vagy éppen stúdiótörténeti „kitérők”, „mélyítések” az érdeklődő (ámde nem szakmabeli) olvasóban az átfogóbb elbeszéléssel kapcsolatban jogosan felmerülő kérdésekre adhatnak megnyugtató válaszokat.

A könyv imént vázolt struktúrája akár az internetes világból ismert olvasási módot is felidézheti, ugyanis a „közelítések” a (net)szövegbe épített, kapcsolódó információk felé vezető linkek „megnyitásaiként” is értelmezhetőek. Szintén a világhálóval hozható összefüggésbe a kötet címe, hiszen az 1.0 jelzés általában a netes alkalmazások (korai) verziószámát jelöli. Persze ez esetben nem a kezdetlegességre vonatkozik az 1.0, hanem sokkal inkább arra, hogy a szép kivitelű és gazdagon illusztrált kötet a „belépőt” jelentheti a magyar filmtörténeti korszakokban történő mélyebb elmerüléshez. Ám ez utóbbi tevékenységet már inkább a 2.0 jelölhetné. A tényleges továbblépést segíti egyébként a kötet függelékében gazdagon felsorolt vonatkozó szakirodalom és filmlista. Mindazonáltal a jövőbeli elmélyülés csupán egy lehetőség, amit udvariasan felajánl a könyv. Filmtörténeti narratívája ugyanis önmagában is kerek egész, mely élvezetes és olvasmányos stílusban kalauzolja végig érdeklődő befogadóját százhusz év magyar filmtörténetén.

HOLNAP KIADÓ, BUDAPEST, 2017.

